

Valtiovarainvaliokunnan **maatalousjaosto**
Eduskunta

Viite Asiantuntijakutsu maatalousjaosto keskiviikko 11.10.2017 klo 10:45 / HE 106/2017 vp

Momentti 30.20.47: ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Taluarvioesityksessä momentille esitetään myönnettäväksi 3 169 000 euroa. Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten ja kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan luomualan ja lähiruuan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luomu- ja lähiruokasektoreille valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi määrärahalla tuetaan luonnontuotealan toimintaohjelman 2020 mukaisia toimia sekä ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Momentin määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvän kärkihankkeen 4 (Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun) toteuttamiseen kotimaisen ruoan kysynnän kasvattamiseksi ja viennin edistämiseksi. Määrärahalla voidaan rahoittaa hankkeita, kilpailutettuja hankintoja tai suorahankintoja sekä kulutusmenoja, kuten palkkoja, palkkioita, selvityksiä, messuja ja seminaareja.

Määrärahaan kohdistuu maa- ja metsätalouden hallinnon säästö (HO 2015) 2 000 000 euroa, jonka vuoksi maa- ja metsätalousministeriö on päättänyt, että laajaa valtakunnallista hankehakua ei avata. Momentilla ei enää ole vuonna 2018 käytettävissä erillismäärärahaa luomualan ja lähiruuan kehittämisohjelmien toteuttamiseen.

Momentti 30.20.46: EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Taluarvioesityksessä momentille esitetään myönnettäväksi 5 705 000 euroa. Momentilta rahoitetaan:

EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishojelmien menoja parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella. Ohjelmat rahoitetaan kokonaan EU:n maataloustukirahastosta.

Asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuun mehiläistuotannon kehittämiseen ja hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Tuottajaorganisaatioille maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteisiin arvioidun määrärahan rahoitusosuus on 100 %. Varsinaisen koulujakelujärjestelmän rahoitus on momentilla 30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki).

Luonnontuoteala

Maaseudun kehittämisohjelma 2014 - 2020 on mittavin niistä tukivälineistä, joilla voidaan rahoittaa luonnontuotealan kehittämistoimia. Ohjelma käsittää muun muassa valtakunnalliset hankkeet ja

koordinaatiohankkeet, jotka kokoavat toimijoita ja toimintoja yhteen. Luonnontuotealan koordinaatiohanke on HY/Ruralia -instituutin kolmivuotinen *Luonnontuotteet monipuolistuvissa arvoverkoissa* (LUMOA) -hanke, jonka muita toteuttajia ovat Luonnonvarakeskus ja Suomen 4H-liitto ry. Koordinaatiohanke toteuttaa Luonnontuotealan toimintaohjelmaa ja tehostaa Maaseudun kehittämisohjelman toteuttamista. Hanke aktivoi elinkeinoalojen välistä yhteistyötä ja rakentaa verkostoja yli toimialarajojen. Yhteistyö Luomualan koordinaatiohankkeen ja hankkeen Rural Finland - valtakunnallinen matkailun koordinaatiohanke kanssa on kiinteää. LUMOA-hanke tukee myös osaltaan alan innovaatiotyötä, välittää eri hankkeiden tuloksia alan toimijoille ja sidosryhmille sekä lisää luonnontuotealan tunnettuutta. Koordinaatiohankkeen rahoitus: 280 000 euroa.

Arktiset Aromit ry toteuttaa vuosina 2017 - 18 momentin 30.20.47 rahoituksen avulla Luonnontuotteiden vientiedellytysten ja matkailukytken kehittäminen II -nimistä hanketta. Hankkeessa edistetään yritysten vientivalmiuksia valmistamalla menekinedistämisineistoa, kehittämällä viestintää ja kytkemällä luonnontuotteet matkailun kehittämiseen. Hanke tekee yhteistyötä mm. Finpron Food from Finland -ohjelman ja muiden vientiprojektien kanssa. Hanke toteuttaa vientiyritysten kanssa markkinointiviestintää, jonka pohjana ovat yhteisesti sovitut arvot ja alan ydinviestit. Samoin hankkeessa tehdään terveystieteelliseen liittyvistä alan hankkeista ja selvityksistä tiivistelmiä suomen ja englanninkielisille kotisivuille ja viestintään, jotta saataisiin luonnontuotteet erilaistettua markkinoilla viljellyistä tuotteista. Hankkeen MMM-rahoitus: 100 000 euroa.

Momentilta rahoitetaan myös luonnontuotealan raaka-ainehankintaa ja yhteistyötä HY/Ruralia-instituutilta vuonna 2017 hankittavan selvityksen kautta. Hankinnan arvo on 29 940 euroa (+alv). Tiedon kokoamisen ja jakamisen lisäksi selvityksessä rakennetaan käytännössä yhteistyötä ja toimintamalleja raaka-ainesatavuuden parantamiseksi. Momentilta rahoitetaan vuonna 2017 Youngfour Oy:n Luomuserifioinnilla lisäarvoa -selvitystä 29 817 eurolla (+alv). Sen päätavoite on laajojen yhtenäisten luomukeruualueiden perustamisedellytysten parantaminen pohjoisen Suomen ulkopuolelle. Keskiössä on Etelä- ja Keski-Suomeen sopivien uusien toimintamallien rakentaminen. Kootun tiedon pohjalta tehdään esityksiä luomukeruualueiden sertifiointijärjestelmän edelleen kehittämiseksi.

Maaseudun kehittämisen keskeisin tuki-instrumentti on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, josta tällä hetkellä on luonnontuotealan hankkeita rahoitettu yli 30 kappaletta.

Luomuruoka

Hallituksen luomualan kehittämisohjelma julkaistiin keväällä 2013. Nykyinen hallitus jatkaa sen toimeenpanoa. Tavoitteena on lisätä luomutuotantoa, monipuolistaa luomuelintarvikkeiden valikoimaa ja parantaa luomun saatavuutta sekä kaupan että ammattikeittiöiden kautta. Väliraportti ohjelman tähänastisesta toteutumisesta on maa- ja metsätalousministeriön sivulla <http://mmm.fi/luomu>. Luomun saamista markkinoille lisäisi tuottajien välisen yhteistyön lisääminen ja erilaiset yhteiset ponnistelut tuotteiden markkinoille saattamisessa ja ensiasteen jalostuksessa. Myös tuotekehityksessä on parannettavaa. Toimijoiden neuvontapalveluille on paljon tarvetta.

Luomun käyttöä on lisättävä julkisissa keittiöissä, sillä se kasvattaa luomumarkkinoiden volyyymiä ja heijastuu kuluttajakäytännön. Luomun käytön lisääminen sisältyy Valtioneuvoston periaatepäätökseen 13.6.2013 kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen edistämisestä julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on luomuruoan osuuden kasvattaminen julkisissa keittiöissä 20 prosenttiin vuonna 2020. Valtioneuvoston periaatepäätös 29.6.2016 toistaa edellä mainitun tavoitteen ja toteaa: ”Eryityisesti pyritään kasvattamaan luonnonmukaisesti tuotetun maidon osuutta julkisissa hankinnoissa”. Nyt luomun osuus ammattikeittiöissä on noin viisi prosenttia. Hankintalaki ei estä luomun hankkimista, sillä yksi mahdollinen hankintakriteeri on luomu. Kysyntä ammattikeittiöissä kasvaa, mutta kotimainen tarjonta ei tahdo pysyä mukana. Hankintaosaamisessa on vielä puutteita, ammattikeittiöille ei ole tarjolla riittävästi luomutuotteita, eikä tuotekehitys huomioi riittävästi ammattikeittiöiden tarpeita. Luomu pitäisi sisällyttää kuntien hankintastrategioihin.

Tuontiruuan korvaaminen Suomessa tuotetulla luomuruoalla parantaa osaltaan elintarvikkeiden kauppasetta, tuo työtä kotimahan ja kehittää eläinten hyvinvointia ja parantaa ympäristön tilaa. Viennissä luomulla olisi hyvät mahdollisuudet, sillä kysyntä kasvaa sekä Euroopassa että muualla maailmassa. Suomen erityisyys on maailman

suurin sertifioitu luomukeruualue, lähes 312 miljoonaa hehtaaria. Sen käytön tehostaminen pitkälle jalostettujen tuotteiden valmistuksessa ja viennissä luo liiketoimintamahdollisuuksia varsinkin maan pohjoisosiin. Luomutietoa ei ole tarpeeksi tarjolla kuluttajille. Luomututkimusta tarvitaan koko luomuruokaketjulle, sillä olosuhteemme poikkeavat muista maista. Myös tilastointia markkinoille tulevan luomun määrästä, jatkojalostuksesta ja markkinoista on lisättävä.

Vuoden 2018 määrärahoja on suunniteltu käytettäväksi edelleen erityisesti väliarvioinnin esiin nostamiin asioihin, mutta myös luomuohjelman ulkopuoliseen arviointiin.

Luomuinstituutti

Vuonna 2017 Luomuinstituuttia on rahoitettu 180 000 eurolla momentilta 30.20.47. Vuonna 2018 Luomuinstituutin rahoitusta on esitetty Luonnonvarakeskuksen toimintamenot -momentille 30.01.05.

Lähiaruoka

Lähiaruokaohjelmaa on toteutettu keväästä 2013 lähtien, jolloin se ja lähiaruokasektorin tavoitteet vuoteen 2020 asti hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Ohjelman toimeenpanosta on julkaistu väliraportti elokuussa 2015. Lisäksi ohjelmasta teetettiin ulkopuolinen arviointi keväällä 2015. Arviointi kannatti yksimielisesti ohjelman jatkamista eikä edellyttänyt sisältöön muutoksia. Väliraportti ja arviointi ovat luettavissa: www.mmm.fi/lahiruoka. Nykyinen hallitus sisällytti lähiaruokaohjelman jatkon omaan strategiasalkkuunsa.

Lähiaruokaohjelman varoin on rahoitettu hankkeita, joista ensimmäiset valmistuivat kesällä 2014. Vuoden 2015 alusta käynnistyneitä hankkeita toteutetaan vuosina 2015-17. Niissä on rakennettu mm. lähiaruokatuotantoketjuja, selvitetty sosiaalisia vaikutuksia ja kehitetty lähiaruokayritysten ja HoReCa ja tukkutoimijoiden yhteistyötä, jotta lähiaruokaa saisi helpommin ammattikeittiöihin. Lisäksi yksi hanke keskittyi ruokamatkailun kehittämiseen maassamme.

Arviointi nosti esiin ohjelman vahvuuksia ja kehitettäviä kohteita. Eniten työtä todettiin olevan tavoitteessa saada lisää lähiaruokaa kuntien elintarvikehankintoihin. Lisäksi tuotannon monipuolistamiseen, valikoimien kasvuun ja jalostusarvon nostoon liittyvä tavoite koettiin ehkä liiankin laajaksi, ja että niiden eteen pitää tehdä vielä koko sektorin töitä. Elintarvikelainsäädännön purkutyön ja lainsäädäntötietouden lisäämisen lisäksi lisää satsausta kaivattiin alkutuotannon kannattavuuden parantamiseen, erityisesti suoramyyntiin liittyen.

Vuoden 2018 määrärahoja on suunniteltu käytettäväksi edelleen erityisesti väliarvioinnin esiin nostamiin asioihin, mutta myös lähiaruokasektorista tiedottamiseen sekä lähiaruokaohjelman ulkopuoliseen arviointiin. Maa- ja metsätalousministeriö tulee myös jatkamaan tiivistä yhteistyötä alueellisten lähiaruokatuottajien ja heidän hankkeidensa kanssa.